

Werkgroepen

Zweefvliegen (Syrphidae)

Allerlaatste Zweefvliegennieuwsbrief

In april dit jaar is het laatste nummer van de Zweefvliegennieuwsbrief verschenen. De projectcommissie van het Zweefvliegenproject heeft besloten om geen verdere nummers van deze nieuwsbrief uit te brengen. De redenen hiervoor zijn de aflopende financiering van het Zweefvliegenproject en tijdsgebrek van de betrokkenen (onder andere wegens het schrijven van de zweefvliegenatlas). Berichtgeving over zweefvliegenzaken zal voortaan via de EIS-nieuwsbrief plaatsvinden. Inhoudelijke artikelen en mededelingen over zweefvliegen kunnen, net als voor de start van het Zweefvliegenproject, aangeboden worden aan de redactie van De Vliegenmepper, het orgaan van de Sectie Diptera van de NEV, en, voor meer gedegen artikelen, de Nederlandse Faunistische Mededelingen (uitgegeven door EIS-Nederland en Naturalis). De Zweefvliegencommissie raadt iedereen met belangstelling voor zweefvliegen aan om lid te worden van de sectie Diptera. Dit kost 7,50 euro per jaar. Aanmelden kan per e-mail bij de secretaris Theo Zeegers th.zeegers@tref.nl. Wie geen beschikking heeft over e-mail kan bellen met bureau EIS-Nederland.

Wat nu met zweefvliegengegevens?

Het Zweefvliegenproject loopt ten einde, maar dit betekent niet dat het verzamelen van gegevens ophoudt. De zweefvliegenwerkgroep van EIS-Nederland blijft, voorlopig binnen het zweefvliegenproject, doorbouwen aan het databestand. Wie snel is met doorgeven kan zijn of haar gegevens van meer bijzondere zweefvliegen nog terugzien in de atlas die in voorbereiding is. Ook na publicatie van deze atlas blijven we graag gegevens ontvangen. Zo houden we een vinger aan de pols van de Nederlandse zweefvliegenfauna en kunnen er regelmatig artikelen geschreven worden over interessante ontwikkelingen. Want de zweefvliegenfauna staat niet stil, ook niet als de atlas is verschenen.

Atlas

Een team van acht auteurs werkt aan de teksten van de atlas. De soortteksten zijn al enige tijd afgerond en hieraan is al enig redactiewerk verricht. Van verschillende hoofdstukken liggen al concepten klaar. Toch vordert het schrijfwerk minder snel dan oorspronkelijk gepland en is de datum voor het inleveren van het manuscript bij de eindredactie verschoven naar eind dit jaar.

3rd International Symposium on Syrphidae

Van 2 t/m 4 september zal in Naturalis te Leiden een internationaal congres over zweefvliegen plaatsvinden: het 3rd International Symposium on Syrphidae. Drie dagen lang zullen er lezingen (in het Engels) gegeven worden over alle denkbare onderwerpen die met zweefvliegen te maken hebben. Deelname kost 100 euro bij betaling voor 1 augustus (daarna 125 euro).

Eerdere internationale symposia over zweefvliegen vonden plaats in Stuttgart, Duitsland (2001) en Alicante, Spanje

(2003). Dit waren goedbezochte, zeer interessante en gezellige bijeenkomsten, waarop veel bekende zweefvliegdeskundigen aanwezig waren. Kortom, het komende symposium is iets om naar uit te zien!

Meer informatie is te vinden op de website www.naturalis.nl/Syrphidae.

Menno Reemer

Bijen (Apidae s.l.)

Mededelingen over bijen in Nederland 3

Nieuwe gegevens

Van april 2004 tot mei 2005 zijn 3806 gegevens toegevoegd aan de bijendatabank. De verdeling van de records over de families is weergegeven in tabel 1. Het aantal records van de Apidae s.s. is inclusief acht records van de honingbij *Apis mellifera*. Voor een toelichting op de indeling van de bijen en het soortenaantal zie deel 2 van deze mededelingen (Peeters 2004).

Nieuw voor een provincie

Ook deze dataset toont weer eens aan dat er op bijengebied in ons land nog veel te ontdekken valt. In tabel 2 worden de bijen opgesomd die nieuw zijn voor een provincie. We zien onder andere dat de pluimvoetbij *Dasypoda hirtipes* inmiddels ook in onze jongste provincie Flevoland is aangetroffen, dat de noordelijk groefbij *Lasioglossum sexmaculatum* niet alleen tot Drenthe beperkt is maar nu ook oud materiaal van Texel, De Koog (NH) en Vierhouten (GL) is ontdekt, en dat de klimopbij *Colletes hederæ* ook in Zeeland is gevonden.

Overige leuke vangsten

Als we naar de verspreiding van de soorten kijken zijn er nog enkele opmerkelijke vangsten te melden. *Andrena bimaculata*, *A. lapponica* en *Bombus muscorum* werden op 3 mei 2002 gevangen in de slecht onderzochte westelijke hoek van Noord-Brabant. Een koningin van de bedreigde zandhommel *Bombus veteranus* werd gevangen in de Zuid-Hollandse Biesbosch (AC: 117-424) op 17 april 2004, *Colletes similis* in de Loowaard (GL), *Nomada stigma* in Buren Tichelsterrein (GL) op 16 mei 2004 en een waarneming van de blauwzwarte houtbij *Xylocopa violacea* op 26 juni 2004 in een tuin te Weert (LI). Tenslotte werd tijdens een bezoek aan de Kaloot op 10 september 2004 onder andere de

Tabel 1. Aantal nieuwe records in dataset Acule040 en Acule 041 van april 2004 tot mei 2005.

Familie (soorten)	Records
Andrenidae (74)	321
Apidae s.s. (96)	1187
Colletidae (30)	97
Halictidae (75)	1994
Megachilidae (58)	137
Melittidae (7)	70
Totaal (340)	3806

Tabel 2. Bijensoorten nieuw voor een provincie in ons land.

Soort	Vindplaats	Provincie	Datum	Aantal/sexe	Leg
<i>Andrena helvola</i>	Lepelaarweg	FL	16.v.2004	1v	J. Smit
<i>Colletes hederæ</i>	Hulst, oude stad	ZE	11.ix.2004	2v	J. Smit
<i>Dasygaster hirtipes</i>	Almere	FL	28.vii.2004	4v, 4m	A. van den Berg
<i>Epeolus variegatus</i>	Rhenen	UT	26.vi.2003	1v	L. Blommers
<i>Lasioglossum albipes</i>	Sellingen	GR	19.vi.1968	1v	J.A.G. Delfos
<i>Lasioglossum intermedium</i>	Buitenveldert	NH	15.v.1977	1v	E.A.M. Speijer
<i>Lasioglossum intermedium</i>	Utrecht, Fort Hoofddijk	UT	10.vi.1983	2v	R. Hensen
<i>Lasioglossum malachurum</i>	Norg	DR	27.ix.1977	1v	S.J. van Ooststroom
<i>Lasioglossum quadrinotatum</i>	Clinge	ZE	10.vi.1966	3v	C. van Heijningen
<i>Lasioglossum sexmaculatum</i>	Vierhouten	GL	1966	1v	J.T. Wiebes
<i>Lasioglossum sexmaculatum</i>	Texel, De Koog	NH	05.vi.1938	1v	M.A. Liefstinck
<i>Megachile versicolor</i>	Almere	FL	28.vii.2004	1v	A. van den Berg

duinkegelbij *Coelioxys mandibularis* en de schorviltvij *Epeolus tarsalis* waargenomen. Deze laatste waarneming was de derde vindplaats van deze zeldzame soort in ons land.

Eilanden: Texel

Vangsten op eilanden zijn vaak opmerkelijk. Vermeldenswaard is bijvoorbeeld de vangst van een vrouwtje van de kortspruit-maskerbij *Hylaeus brevicornis* op 23 juli 2004 op Rottumerplaat. De andere eilandvangsten stammen dit keer vooral van Texel. Er zijn enkele nieuwe (te verwachten) vondsten voor Texel zoals de gewone maskerbij *Hylaeus communis*, gewone geurgroefbij *Lasioglossum calceatum*, kortspruitwespbij *Nomada fucata* en vroege wespbij *Nomada leucophthalma*.

De grote wolbij *Anthidium manicatum* en de kleine wolbij *A. punctatum* voelen zich inmiddels goed thuis op Texel. Ze werden respectievelijk in 5 en 6 uurhokken waargenomen. Voor de kleine wolbij is Texel de meest noordelijke vindplaats in ons land. Ook de moshommel *Bombus muscorum* en de grashommel *Bombus ruderarius* werden verspreid over het hele eiland gevonden. En van de rode koekoekshommel *Bombus rupestris* werd een heel vroege man waargenomen op 15 juni 2004 in Oosterend. Mogelijk is bij de determinaties deels verwarring opgetreden met sterk gelijkende soorten; zo niet dan mogen we spreken van bijzondere omstandigheden. Andere meldingen van het eiland die nog gecontroleerd moeten worden zijn: *Andrena humilis*, *A. schencki*, *Bombus norvegicus* en *B. ruderatus*.

Texel, een van de eilanden waar ik altijd nog een keer wil rondstruinen. De bovenstaande waarnemingen, veelal uit de collectie van Erik van der Spek, vormen daarvoor een extra stimulans.

Tabel 3. Bijen met meer dan 25 uurhokken (5x5 km) in de nieuwe dataset.

Aantal uur-hokken	Soort
116	<i>Lasioglossum calceatum</i>
81	<i>Lasioglossum leucozonium</i> en <i>Lasioglossum villosulum</i>
78	<i>Bombus pascuorum</i>
74	<i>Lasioglossum sexstrigatum</i>
61	<i>Bombus terrestris</i>
54	<i>Bombus lapidarius</i>
48	<i>Halictus rubicundus</i> en <i>Lasioglossum punctatissimum</i>
42	<i>Bombus pratorum</i>
40	<i>Lasioglossum albipes</i>
39	<i>Halictus tumulorum</i>
34	<i>Bombus lucorum</i>
31	<i>Lasioglossum zonulum</i>
28	<i>Lasioglossum morio</i>
26	<i>Andrena haemorrhoa</i>

Controle gewenst

Uiteraard komen bij EIS-Nederland ook meldingen binnen die, afgezet tegen onze huidige kennis, onwaarschijnlijk lijken. In deze dataset stonden onder andere vermeld: *Andrena schencki* op Texel en in Westervoort en diverse meldingen uit de hortus in Haren (GR) van bijvoorbeeld *Anthidium byssinum*, *Ceratina cyanea* en *Melecta luctuosa*. Ook bij de zwarte sachembij *Anthophora retusa* van Texel en Haren heb ik mijn bedenkingen omdat deze soort makkelijk te verwarren is met de donkere vorm van de gewone sachembij *Anthophora plumipes*. Mochten deze waarnemingen kloppen dan hebben we te maken met bijzondere vondsten. Een bewijs in de vorm van een verzameld dier of een goede foto van deze zeldzame soorten is een voorwaarde. En controle door een specialist is gewenst alvorens deze waarnemingen definitief meetellen. Vooralsnog krijgen deze meldingen een code om aan te duiden dat ze niet zonder meer op verspreidingskaarten mogen verschijnen.

Groefbijen

Opmerkelijk is vooral het grote aantal records in de Halictidae van deze dataset (zie tabel 1). Die zijn het gevolg van het feit dat Frank van der Meer zich de afgelopen tijd heeft gestort op de groefbijen. Hij heeft een begin gemaakt met de bewerking van de grote hoeveelheden ongedetermineerd materiaal van deze groepen in de collecties. Daar rollen natuurlijk veel leuke waarnemingen uit waarvan er hier, naast die in tabel 2, nog enkele worden genoemd. In de collectie van Naturalis werden 'nieuwe oude vindplaatsen' ten zuiden van Breda ontdekt van de zandblauwtjesglansbij *Dufourea halictula*, zuidelijke bronsgroefbij *Halictus leucaneus* en duingroefbij *Lasioglossum tarsatum*. Naast deze bijzondere ontdekkingen krijgt Frank natuurlijk ook heel veel 'gewone Lasio's' onder ogen. Dat is goed te zien in tabel 3 waarin naast hommels vooral de groefbijen het grootste aantal uurhokken scoren in deze dataset.

De inspanningen van dit collectiewerk passen mooi in het project APIS-hokken waarbij zoveel mogelijk witte uurhokken voor bijen worden bezocht (zie www.nev.nl/hymenoptera). Gelukkig zijn er zo nu en dan mensen die ook dit o-zo-belangrijke monnikenwerk, dat de basis vormt voor elke goede atlas, niet vrezen. De moraal van dit verhaal werd door wijlen Gijs van der Zanden op de juiste manier verwoord: 'collecties zijn de beste vindplaatsen!'

Literatuur

Peeters, T. 2004. Bijen (Apidae s.l.). Mededelingen over bijen (Apidae s.l.) in Nederland 2. – Nieuwsbrief EIS-Nederland 39: 8-9.

Theo Peeters

Sprinkhanen

Het sprinkhanenseizoen staat weer voor de deur. Hopelijk wordt het net zo'n spectaculair jaar als 2004, waarbij de eerste vondsten van boomkrekel en lichtgroene sabelsprinkhaan het hoogtepunt vormden. Begin 2005 is de veldgids sprinkhanen en krekels uitgekomen. Naar verwachting zal deze publicatie (met mini-cd) weer een nieuwe groep mensen enthousiast maken voor deze diergroep. Het boekje is verkrijgbaar bij de KNNV-Uitgeverij (www.knnvuitgeverij.nl).

De meest recente verspreidingskaarten zijn opgenomen in het onlangs verstuurd Waarnemingenverslag Ongewervelden. Hieruit blijkt duidelijk dat de belangstelling toeneemt. De aantallen gegevens die binnenkomen zitten op het niveau van het landelijk sprinkhanenproject van 1990-1994.

In 2004 is EIS in samenwerking met Bureau Natuurbalans gestart met beschermingsplan voor de Gelderse sprinkhanen. Het rapport voor de kleine wrattenbijter en zadelsprinkhaan is vrijwel af. In 2005 zal het project een vervolg krijgen met de moerassprinkhaan en zompsprinkhaan.

Het atlasproject in Limburg in samenwerking met het Natuurhistorisch Genootschap Limburg gaat zijn derde veldseizoen in. Momenteel wordt het bestand nog bijgewerkt zodat voor de zomer de nieuwe kaarten verspreid kunnen worden.

Roy Kleukers

Werkgroep Vlinderfaunistiek

Zoals al eerder is aangekondigd, zal de nieuwsbrief van de WVF voortaan opgenomen worden in de EIS-nieuwsbrief. Dat is compacter, er worden meer personen bereikt en het is goedkoper.

Wat kan de WVF-database voor u betekenen?

Het aantal personen dat gegevens aanlevert voor de WVF-database is veel groter dan het aantal dat met vragen aan de database komt. De enige regelmatige 'klanten' van de WVF zijn op dit moment de redacties van de jaarlijsten van de NEV-secties Snellen en Ter Haar. Dat is jammer, want de database is bedoeld om het faunistisch onderzoek van de Nederlandse vlinders te stimuleren, dus voor alle lezers van deze nieuwsbrief.

Iedere particulier die onderzoek doet naar, of alleen maar geïnteresseerd is in, de Nederlandse vlinderfauna kan een beroep op ons doen voor, bijvoorbeeld:

- een lijst van alle soorten die waargenomen zijn in uw omgeving;
- een evaluatie van de mate van bijzonderheid ('beschermingswaardigheid') van de vlinderfauna van uw omgeving, of van een bepaald terrein;
- informatie over een of meer soorten die u gevonden heeft, en waarvan u wilt weten hoe bijzonder die waarneming is;
- informatie over voor- of achteruitgang van bepaalde soorten, of van de fauna als geheel, van een bepaald gebied of terrein.

Deze informatie wordt gratis beschikbaar gesteld. Het is ook

niet verplicht om als tegenprestatie gegevens aan te leveren, ook al krijgen we die natuurlijk graag. Wel vragen we om vermelding van de WVF-database als gegevensbron, als het tot een publicatie mocht komen. Uiteraard kan ook iedereen die gegevens heeft ingeleverd of van wie gegevens zijn opgenomen een uitdraai krijgen van zijn of haar waarnemingen. We hopen dat de aanvragers van deze en dergelijke informatie er ook werkelijk mee aan de slag zullen gaan, en dat dit ook leidt tot verbetering van het beheer en het beleid ten aanzien van de vlinderfauna, en tot een verdieping van ons aller kennis daarvan.

Ook organisaties, overheidsdiensten, commerciële instellingen en dergelijke kunnen bij ons met dergelijke vragen komen. In die gevallen wordt door ons, samen met de Vlinderstichting (die immers mede-eigenaar is van de database) een offerte uitgebracht.

De gegevens die we ontvangen worden met grote zorgvuldigheid behandeld. Mede daarom verstrekken we geen onbewerkte gegevens: niet aan particulieren, en evenmin tegen betaling aan diensten of bedrijven. We geven in principe alleen samenvattingen uit de database of rapportages waarin de database door deskundigen is geïnterpreteerd. Daarop zijn maar een paar uitzonderingen. Zoals al gezegd kan de oorspronkelijke indiener een complete uitdraai van alle door hem/haar verstrekte informatie krijgen en er vervolgens mee handelen naar goeddunken. We kunnen delen van de database die betrekking hebben op een systematische groep, bijv. een geslacht of kleine familie (maar geen geografisch gebied!) ter bestudering geven aan serieuze specialisten om op deze manier de kwaliteit van de gegevens te laten controleren. Ten behoeve van een publicatie is het soms nodig een meestal beperkt aantal records over een enkele soort aan een auteur ter beschikking te stellen. En tenslotte kunnen de redacties van de jaarlijsten van bijzondere waarnemingen in Entomologische Berichten van micro's en (binnenkort) macro's voor hun werk inzage krijgen in de database.

Geld

Kennis, ook de verzamelde faunistische kennis in een database, is geld waard. Omdat hierover nog wel eens misverstanden blijken te bestaan willen we daar heel helder over zijn.

Degenen die ons gegevens leveren werden en worden daarvoor nooit betaald, en dat zal ook in de toekomst niet gebeuren. Het zou een grote onrechtvaardigheid betekenen jegens de velen die hun gegevens al voor niets beschikbaar hebben gesteld. Bovendien zijn onze middelen ten ene male onvoldoende om een reële vergoeding te betalen.

Wanneer er met de database inkomsten worden binnengehaald doordat er een advies wordt uitgebracht aan overheid of een commercieel bedrijf (nog eens: particuliere vlinderamateurs krijgen nooit een rekening) komt daarvan niets terecht bij de bestuursleden van de WVF; die ontvangen niet eens een onkostenvergoeding. Mocht er in de toekomst een positief saldo ontstaan (op dit moment staat de werkgroep rood) zal dit worden gebruikt voor activiteiten die de doelstelling van de WVF ondersteunen. Te denken valt dan aan een onkostenvergoeding voor mensen die gegevens uit collecties willen gaan opnemen, aan het samenstellen van een publicatie of website, of aan het financieel ondersteunen van de inventarisatie van een onvoldoende onderzocht terrein. Inkomsten die gedeeld worden met de Vlinderstichting komen daar ten goede aan het

algehele beschermingswerk van vlinders en libellen en aan de ondersteuning van het vrijwilligerswerk.

De database, en een paar resultaten

Door hard werken van een aantal mensen heeft de database in februari 2005 de grens van een miljoen records gepasseerd. Inmiddels (begin april) zijn daar nog ruim 70.000 records bijgekomen. Hartelijk dank aan Maja de Keijzer, Hans Huisman en Klaas Kaag, die actief hebben geholpen om deze groei te realiseren, en aan al degenen die, digitaal of op papier, gegevens ter beschikking hebben gesteld.

Niet alleen de omvang, ook de structuur van de database is verbeterd. Er zijn voorzieningen aangebracht om gegevens die ingevoerd worden te controleren op waarschijnlijkheid. Daarbij wordt de waarnemingsdatum automatisch vergeleken met de fenologie van de betreffende soort, zodat opmerkelijk vroege of late waarnemingen meteen herkend kunnen worden. Op vergelijkbare manier wordt telkens bekeken hoe zeldzaam een soort is in de opgegeven provincie en landstreek. Waarnemingen die op deze zeef blijven liggen zouden onjuist kunnen zijn, en moeten daarom nader worden gecontroleerd. Voor het interpreteren van de gegevens zijn ook cijfers beschikbaar over de voor- en achteruitgang van de soorten.

Om te illustreren van wat op dit moment met de database kan worden gedaan hebben we het aantal soorten geplot dat voor elk uurhok van 5x5 km geregistreerd is (figuur 1; twijfelachtige determinaties zijn buiten beschouwing gelaten). Natuurlijk zit er in zo'n kaart een waarnemerseffect: ook zonder namen te noemen zal het duidelijk zijn dat woonplaatsen van een aantal actieve lepidopterologen een bovengemiddeld aantal soorten herbergen. Een statistische analyse bevestigt dat er een heel sterk verband bestaat tussen de verzamelintensiteit in een uurhok, en het aantal daarvan bekende soorten. Dat lijkt

een open deur, maar pas wanneer die relatie heel los geworden is, kunnen we zeggen dat we een goed zicht hebben op de faunistiek van de Nederlandse vlinderfauna. Desondanks geeft het kaartje sterke aanwijzingen van wat de voor vlinders meest waardevolle gebieden zijn: de duinen, de Veluwe en Zuid-Limburg zijn wel het meest prominent.

Deze kaart is gebaseerd op alle bruikbare waarnemingen in de database, dus uit de hele periode van ca. 1850 tot heden. In Nederland is echter juist in de laatste tijd nogal wat veranderd, en daarom hebben we dit kaartje nog een tweede maal berekend, maar nu uitsluitend voor waarnemingen sinds 1980 (figuur 2). Op het eerste gezicht lijkt het tweede kaartje sterk op het eerste; de 'ecologische hoofdstructuur' voor vlinders ziet er in beide gelijk uit. Maar bij meer gedetailleerd kijken blijken er toch gebieden te zijn die tegenwoordig veel slechter lijken te presteren dan in het verleden; dat geldt bijvoorbeeld voor de Zuid-Hollandse duinen, de noordelijke Veluwe, en vooral Zuid-Limburg. Het valt natuurlijk niet uit te sluiten dat de verschillen ten dele terug te voeren zijn op onvoldoende recente verzamelactiviteit in de betrokken gebieden. Maar we kunnen evenmin de mogelijkheid uitsluiten dat er in deze gebieden een serieuze achteruitgang in vlinderdiversiteit is opgetreden. We hopen dat waarnemers deze gebieden de komende tijd extra aandacht willen geven, zodat we hieromtrent meer zekerheid kunnen verkrijgen.

Trekvlindernieuws

Na een lange winter is het weer tijd voor de vlinders. De winter mag dan lang geduurd hebben, een strenge vorstperiode hebben we niet gehad (de nacht van 2 maart (-20° C) uitgezonderd). Wel veel sneeuw, maar dat kan voor het overwinteren van vlinders en poppen vaak juist gunstig zijn.

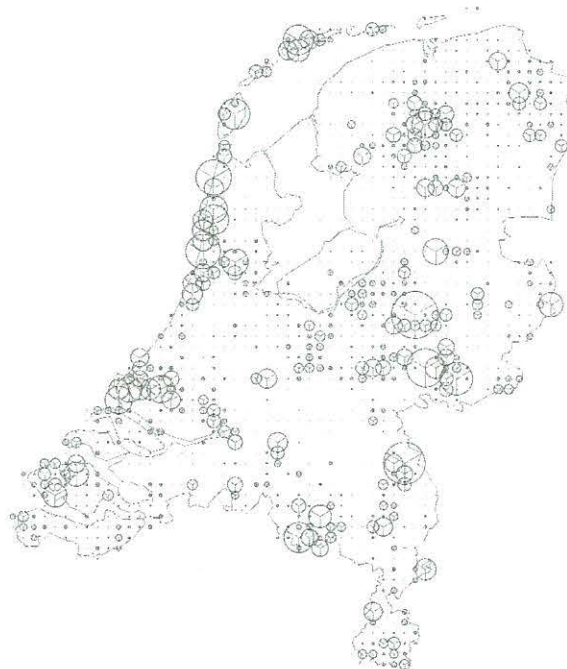
Er zijn dan ook opvallend veel overwintelaars gemeld, zowel van inheemse soorten als trekvlinders.

Behalve veel overwinterde gehakelde aurelia's *Polygonia*

Figuur 1. Aantallen vlindersoorten per uurhok, op basis van alle gegevens in de WVF-database.

Figuur 2. Aantallen vlindersoorten per uurhok, op basis van waarnemingen sedert 1980.

c-album zijn al minstens zes meldingen binnen van de kolibrievlinder *Macroglossum stellatarum*, met name uit het zuiden van het land. De kolibrievlinder was vorig jaar dan ook in grote aantallen gezien en kennelijk kon een aantal daarvan overwinteren. Inmiddels komen ook de eerste meldingen binnen van atalanta's *Vanessa atalanta*.

Trekvlinders 2002 en 2003

Het verslag over het jaar 2001 is inmiddels verschenen in Entomologische Berichten. Alle trekvlindermedewerkers hebben reeds een overdruk ontvangen. De jaren 2002 en 2003 wachten nog op verslaglegging en om die achterstand enigszins in te halen is besloten om beide jaren in één publicatie te behandelen, uiteraard met gescheiden overzichtstabellen. We hopen deze publicatie nog dit jaar af te ronden.

Trekvlinders 2004

In vergelijking met 2003 was 2004 een zeer mager jaar wat betreft de trekvlinders. Zoals in eerdere nieuwsbrieven reeds vermeld werden de anders zo talrijke atalanta's, distelvlinders *Vanessa cardui* en gamma-uilen *Autographa gamma* maar mondjesmaat en vooral pas laat in het jaar gezien. Hoewel nog niet alle gegevens binnen zijn en verwerkt, liegen de aantallen er reeds niet om: dit is één van de dieptepunten voor de trekvlinders geweest. Een voorlopig overzicht volgt hierna op alfabet.

<i>Acherontia atropos</i>	7 (+ 5 rupsen, 1 pop)
<i>Agrius convolvuli</i>	16 (+ 16 rupsen)
<i>Agrotis ipsilon</i>	189
<i>Autographa gamma</i>	6400 (+ 2 rupsen)
<i>Chrysodeixis chalcites</i>	47
<i>Colias croceus</i>	222
<i>Colias hyale</i>	14
<i>Cyclophora pupillaria</i>	1
<i>Helicoverpa armigera</i>	5
<i>Heliothis peltigera</i>	1
<i>Iphiclidides podalirius</i>	2
<i>Loxostege sticticalis</i>	2
<i>Macroglossum stellatarum</i>	451 (+ 13 rupsen)
<i>Mythimna unipuncta</i>	2
<i>Mythimna vitellina</i>	3
<i>Nomophila noctuella</i>	27
<i>Palpita unionalis</i>	1
<i>Peridroma saucia</i>	37
<i>Plutella xylostella</i>	215 (+ 1 rups)
<i>Spodoptera exigua</i>	4
<i>Udea ferrugalis</i>	31
<i>Vanessa atalanta</i>	4850 (+ 22 rupsen)
<i>Vanessa cardui</i>	1261 (+ 32 rupsen)

Van een aantal soorten werden sinds lange tijd niet zulke geringe aantallen gezien: de gamma-uil (sinds 1993 niet zo schaars), *Nomophila noctuella* (sinds 1997), het koolmotje (*Plutella xylostella*) (sinds 1985) en 'last but not least' de atalanta die sinds 1986 niet zo weinig gezien is. Opvallend aanwezig daarentegen was met name de kolibrievlinder die sinds 1976 niet zo talrijk is waargenomen en ook *Peridroma saucia* was met 37 exemplaren voor de soort relatief talrijk. Tenslotte zijn er nog een paar bijzondere waarnemingen gedaan: de koningspage *Iphiclidides podalirius* en een exemplaar van *Palpita unionalis*. De aantallen kunnen echter nog bijgesteld worden omdat een aantal waarnemers, met gewoonlijk veel waarnemingen, hun bijdrage nog niet hebben ingestuurd.

Adventieve vondsten

Er zijn ook een aantal adventieve vlindervondsten gedaan, vlinders die onze streken niet op eigen kracht kunnen bereiken, maar op één of andere wijze hier toch levend zijn terechtgekomen.

Op 22 juli 2004 werd op het hoofdkantoor van het Gemeentelijk Vervoerbedrijf in Amsterdam een grote 'tropisch ogende' dagvlinder gevonden, die op de binnenplaats rondfladderde. Na de digitale foto (leve deze techniek) nog diezelfde middag ontvangen te hebben bleek dat 'ogende' letterlijk bedoeld was, want het betrof een grote 'uivlinder', *Caligo eurilochus* (Nymphalidae, Morphinae), bekend om de enorme oogvlekken op de onderzijde van de achtervleugels. De vlindersoort komt oorspronkelijk uit Zuid-Amerika, maar dit exemplaar bleek ontsnapt uit de vlinderkas van de Hortus Botanicus te Amsterdam, hemelsbreed ongeveer 500 meter van de vindplaats.

Klaas Kaag kreeg van de familie Hartman uit Den Helder een aantal schitterende rupsen van de slakrupsfamilie Limacodidae. De rups was afkomstig van een kamerpalm die bij een supermarkt was gekocht. De soort, *Sibine stimulea*, is afkomstig uit Noord-Amerika. Er zijn voorheen al vaker meldingen gedaan van deze soort in ons land.

Hans Huisman meldde onlangs dat zijn zoon twee fantastisch gekleurde rupsen heeft gevonden op een palm, *Chrysido-carpus lutescens*, aangeschaft bij een tuincentrum. Ook dit is een Limacodidae, namelijk *Euclea vericrux*, van oorsprong uit Midden-Amerika. Beide zijn uitgekweekt. In Duitsland bleken ook al diverse meldingen van deze soort op te duiken blijkens een heel informatief en rijk geïllustreerd artikel van Buchsbaum & Hausmann (2005): Nachrichtenblatt der Bayerischen Entomologen 54(1/2): 8-12. De Duitse planten met de rupsen bleken afkomstig van een groothandel uit... Nederland!

Verwarring rond *Heliothis nubigera*, een zeer zeldzame trekvlinder

Heliothis-soorten en nauwe verwanten worden nogal eens verward. Dat komt waarschijnlijk met name door hun zeldzaamheid, want de vlinders zijn toch duidelijk verschillend. In Nederland zijn de volgende soorten bekend:

<i>Heliothis virescens</i>	(inheems)
<i>Heliothis maritima</i>	(inheems)
<i>Heliothis peltigera</i>	(migrant)
<i>Heliothis nubigera</i>	(migrant)
<i>Helicoverpa armigera</i>	(migrant)

Vooral over de laatste drie soorten blijkt nogal verwarring te zijn. In de collectie van het Zoologisch Museum in Amsterdam (ZMA) stond één exemplaar van *nubigera* uit 1958. In het trekvlindersverslag van 1969 (Lempke 1971) werd een exemplaar gemeld dat gevangen was te Oosthuizen (W. van Rooijen) en in het verslag van 1996 (De Vos & Rutten 1998) worden twee vergeten records gemeld uit 1964 en 1995, het laatste betreft een rups te Vlaardingen, gevonden op anjers tussen rupsen van *armigera*, door H. Nagel.

Onlangs werd in de collectie van wijlen G.J. Flint in het ZMA, een als *Heliothis peltigera* gedetermineerd exemplaar van *H. nubigera* gevonden uit 1958 (8 dagen eerder gevangen dan het reeds bekende exemplaar uit dat jaar). Lempke (1959) heeft

dit exemplaar in het trekverslag over 1958 als *peltigera* gemeld, maar waarschijnlijk zelf niet gezien. Beide soorten zijn namelijk toch duidelijk verschillend, maar hieruit blijkt dat zeldzaam vaak ook onbekend betekent, ondanks de beschikbare afbeeldingen in determinatieboeken.

Het exemplaar uit 1969 van Oosthuizen kon worden opgevraagd en bleek niet *nubigera*, maar *Helicoverpa armigera* te betreffen. Dit exemplaar is echter wel door Lempke gezien. Ook de rups uit Vlaardingen van 1995 bleek na uitkweken toch een *armigera* te zijn.

Er zouden dus totaal drie exemplaren van *Heliothis nubigera* uit ons land bekend zijn. Zelf heb ik echter aan de verwarring bijgedragen door de 'corrigenda' in het 14^e supplement van de Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (Lempke 1967) niet goed te citeren in het verslag van 1996 (De Vos & Rutten 1998). Lempke bedoelde niet de door mij genoemde f. *condolens*, het gemelde exemplaar uit 1964, maar f. *obscura*, notabene hetzelfde exemplaar uit 1958 dat reeds in de collectie van het Zoölogisch Museum in Amsterdam stond. Dus er zijn slechts twee exemplaren uit Nederland bekend:

12 augustus 1958, Raalte, G.J. Flint
20 augustus 1958, Hoorn (NH), leg. onbekend

Gegevens opsturen

Uw gegevens over trek- en andere vlinders zien wij gaarne tegemoet, hetzij digitaal per e-mail (aanbevolen!) naar rvos@science.uva.nl dan wel per post naar Rob de Vos, Werkgroep Vlinderfaunistiek, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam. U kunt oude en nieuwe invulformulieren blijven gebruiken of zelf een overzichtelijke indeling van uw waarnemingen maken. Bij voorbaat dank voor uw bijdrage.

Literatuur

- Lempke, B.J. 1959. Trekvlinders in 1958. – Entomologische Berichten, Amsterdam 19: 159-179.
Lempke, B.J. 1967. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (Veertiende Supplement). – Tijdschrift voor Entomologie 110: 223-341.
Lempke, B.J. 1971. Trekvlinders in 1969. – Entomologische Berichten, Amsterdam 31: 111-122.
Vos, R. de & A.L.M. Rutten 1998. Trekvlinders in 1996 (zevenenvijftigste jaarverslag) (Lepidoptera). – Entomologische Berichten, Amsterdam 58: 17-34.

Rob de Vos

Bureau EIS-Nederland

Bereikbaarheid bureau en medewerkers

Bureau EIS-Nederland
telefoon 071-5687670
e-mail eis@naturalis.nnm.nl
Arno Boesveld (geen vaste dagen)
telefoon 071-5687413
eis@naturalis.nnm.nl
Peter van Helsdingen (geen vaste dagen)
telefoon 071-5687413
e-mail_helsdingen@naturalis.nnm.nl
Vincent Kalkman (ma-vr)
telefoon 071-5687413
e-mail_kalkman@naturalis.nnm.nl

Roy Kleukers (ma, di, do, vr)
telefoon 071-5687578
e-mail kleukers@naturalis.nnm.nl
André van Loon (di, wo, (do))
telefoon 071-5687670
e-mail loona@naturalis.nnm.nl
Menno Reemer (ma-vr)
telefoon 071-5687594
e-mail reemer@naturalis.nnm.nl
John Smit (ma-do)
telefoon 071-5687594
e-mail smitj@naturalis.nnm.nl